

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת דברים תשפ"ו

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

לראות בשמחת ירושלים

זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה.

ננסה להבין, מדוע מי שלא התאבל על ירושלים לא יראה בשמחתה, הרי יכול להיות שכאשר הוא יראה את בנין ירושלים בפועל, אזי לבו יתעורר לשמחה, למרות שהוא לא התאבל עליה בחורבנה?... אלא נוכל לתרץ כך. הנה, כאשר נדייק במילים נראה, כי לא נאמר 'שאינו מתאבל' - לא ישמח בבניינה! אלא נאמר 'אינו רואה בשמחתה' - שלא יראה בשמחה של ירושלים עצמה.

נבאר את הדברים על פי משל: אב צעד עם בנו ברחובה של עיר, בלא משים לב הבן הלך לאיבוד, הילד החל בוכה ומתייפח: 'אבא היכן אתה? היכן אתה?...'. אחר זמן מה, ראה האב את בנו מרחוק ושמע את קולו. אזי מיד, החל האב קורא: 'בני, הנני, אני פה, אני בא, הנה אני בדרך אליך...'

הרי שהילד זכה לראות בעיניו כיצד אביו עושה את דרכו אליו ממרחק, עוד לפני שהגיע אליו בפועל.

לעומת זאת, אדם שנאבדו לו זוג משקפיים, ואחר זמן מה, זיהה אותן מרחוק, מסתבר שהוא לא יצעד לקראתם בריצה ובצעקה: 'משקפיים, הנה אני בא, משקפיים הנה אני פה...' והסיבה משום, שהחיפוש היה חד צדדי. הוא חיפש את המשקפיים - המשקפיים לא חיפשו אותו.

מסתבר שגם כאשר הילד נאבד לאב, אלא שהילד עומד בשלווה ורוגע משחק במשחקיו, הרי גם שהאב יהיה בדרך אליו, הוא לא ירוץ לקראתו ולא יצעק מרחוק: 'הנה אני פה, אני מגיע'. אלא הוא יתקדם אליו לאיטו, ללא הודעה מוקדמת.

בעניינו, 'כל המתאבל על ירושלים' - אכפת לו מחסרון בית המקדש ומגלות השכינה, אזי הוא יראה בשמחתה - יראה בשמחה שלה בפועל, דהיינו, עת תגיע גאולתה וזמן בניינה, השכינה תודיע לו: 'הנה אני באה, אני בדרך אליכם', בתהליכים של גילוי השכינה - שמחתה שלה, הוא ירגיש את ההארה, את הרגשה של סוף הגלות.

יהי רצון שיקויים בנו 'ותחזנה עינינו בשוכב לציון ברחמים' - אמן!

השבוע יחול יום תשעה באב ובו אנו אבלים על חורבן בית המקדש. הבה ונתבונן. הנה הקב"ה קבע בדיני אבלות על אביו ואמו שהם הקרובים החמורים ביותר, עד שנים עשר חודש נוהגים אבלות, יותר מכאן אסור לנהוג כאבל, וכל המקשה על מתו יותר מידי הרי הוא חוטא. אם כן, השאלה המתבקשת, מדוע אנו מתענים בצער רב על חרבן בית המקדש, ונוהגים מנהגי אבלות של ממש, במשך 1957 שנה? היה ראוי להסתפק בימי תפילה והתעוררות?...

אלא הענין יתבאר על פי הפסוק בתורה, הנאמר על יעקב אבינו, אחר שנאמר לו כי יוסף נטרף. נאמר: **וַיִּמָּאן לְהִתְנַחֵם, וַיֹּאמֶר פִּי אֶרֶץ אֵל בְּנֵי אָבִי שְׂאֵלָה מִבְּאֵר רֶשֶׁת: וַיִּמָּאן לְהִתְנַחֵם - אֵין אָדָם יֹכֵל לִקְבֹּל תַּנְחוּמִּין עַל הַחַי... שְׁעַל הַמֵּת נִגְזְרָה גְזִירָה שִׁישְׁתַּכַּח מִן הַלֵּב וְלֹא עַל הַחַי!**

וביאר זאת ר' פנחס הורביץ בספר 'פנים יפות', משום שכאשר אדם חי הוא שואף לחזור אל משפחתו ואל בני ביתו, רצונו עז זה מעורר גם כן השתוקקות אצל בני ביתו לחפש אותו ולרצות שהוא יגיע, וזה שאמר שלמה המלך **'כִּמְיָם הַפְּנִים לַפְּנִים כִּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם'** - על כן, החי אינו משתכח מלב האדם ואין החי מצליח לקבל עליו תנחומים!

מעתה, מבאר החת"ס, אנו מומאנים להתנחם על חרבן בית המקדש, ובכל שנה מתאבלים עליו כדיני אבלות. התשובה היא, משום שבית המקדש חי וקיים, הוא בנוי למעלה וממתין לחזור אלינו בכל רגע. כיוצא בדבר נאמר באיכה: **'הִייתָה כְּאַלְמָנָה...'** - כמו אלמנה שהלך בעלה למדינת הים - ולא אלמנה ממש, שבעלה נפטר.

- הצער שלנו שאנו מצטערים על חרבן בית המקדש, אינו צער של סתם, הוא צער שיעורר רחמי שמים שבית המקדש ישוב אלינו במהרה. זאת, על ידי שאנו נזכרים במעלה החשובה שלנו כעם ישראל - בניו של הקב"ה, ממלכת כהנים וגוי קדוש. ומנגד, אנו מציצים בבושת על המצב שלנו כיום 'אשמנו מכל עם בושנו מכל גוי'. ויחד עם זאת מראים געגועים כמיהה וכיסופים אל הקב"ה, הרי 'כמים הפנים לפנים', בכך אנו מעוררים רחמי שמים שיחיש הקב"ה לגאולנו במהרה.

וכאן נוסיף להתבונן בדברי ישעיה הנביא. וכה דבריו: **'שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כָּל אֲהֻבֶיהָ, שִׁישְׁנוּ אֶתְּהָ מְשֹׁשׁ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ' (ס"ו, י) בגמרא תענית (ל): מכאן אמרו: 'כל המתאבל על ירושלים**

דינים השייכים לעשירי באב

אכילת בשר ושימיעת מוזיקא

דין שמייעת מוזיקא במוצאי תשעה באב אינו ברור כל כך ויש ללמוד זאת מכמה דינים הנוהגים בעשירי באב ונבארם אחת לאחת.

גמרא תענית כט. ב' באב נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני ותשיעי. סמוך לחשיכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו. אריו"ח אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף. ורבנן, אתחלתא דפורענותא עדיפא.

ובירושלמי, רבי אבין צם תשיעי ועשירי. ר' לוי צם תשיעי וליל עשירי מפני שלא היה בו כח לצום כל יום עשירי צם ליל עשירי.

וכתב הטור ע"ז בסימן תקנח ואנו בזמן הזה תש כוחנו ואפילו ביום הכיפורים שהיה ראוי לעשות מספק שני ימים אין אנו מספיקין. ומכל מקום מנהג כשר הוא שלא לאכול בשר בליל עשירי ויום עשירי רק להשיב הנפש שיהא קרוב לעינוי. וכ"פ שולחן ערוך סימן תקנח.

והנה מה שכתב "להשיב הנפש" דייק הב"ח דאפילו שאר מאכלים לא יאכל רק להשיב הנפש, ולא קאי אאכילת בשר.

אולם הט"ז חלק ע"ז ושמונת הטור דרך בשר אין לאכול שהוא מביא שמחה אבל שאר מאכלים מותר שהרי אינם אלא "להשיב הנפש" ואפילו הריבוי בהם אינו מביא לידי שמחה.

ואפילו באכילת בשר כתב הלקט יושר שמהרא"י עצמו לא היה אוכל בשר אבל בניו היו אוכלים אפילו בליל עשירי.

ובחזו"ע הוסיף דמה שנשרף בט' וי' היה בבית ראשון, אבל בית שני נשרף בט' בלבד ושני חמיר לן טפי, כיון שעל הראשון כבר קיבלו נחמה. ובפרט לפמש"כ בזהר דבית המקדש ראשון לא נשרף כלל אלא נגזזו אבניו ולא שלטה בהם יד האויב וכעין מש"כ בפסוק "טבעו בארץ שעריה" והקב"ה שלח למלאכי השרת והביאו אבנים ממקום אחר ושרפום ונדמה היה שהבית עצמו נשרף.

ועכ"פ ממחלוקת זו ניתן ללמוד מעט דאף שכל מאכלים מותר להט"ז מכל מקום יש להמנע מדברים המביאים לידי שמחה ולכן אין לשמוע מוזיקא עדיין שהרי מביא לשמחה.

אם מוצאי ט' באב נחשב כבין המצרים

הבית יוסף הביא תשובת מהר"ל שכתב שכשנדחה ת"ב ליום א' לא יאכל בשר ולא ישתה יין במוצאי ת"ב שהוא ליל יא' באב דאין זה משום חומרא דריו"ח (המובא בטור) דאפילו מי שאוכל ביום עשירי בשר לא יאכל בליל עשירי משום חומרא דתענית ואבולו של יום ושייך לבין המצרים.

ונפסק ברמ"א סימן תקנ"ח וביאר המשנה ברורה ס"ק ה דמש"כ שהוא שייך לבית המצרים היינו שיש אנשים שמחמירין על עצמן מבשר ויין גם בבין המצרים וכיון שמוצאי ט' באב דינו כבין המצרים לכן אסור עדיין בבשר ויין.

ולפי זה אסור גם בשימיעת מוזיקא כמו בין המצרים עצמו.

אולם בחזון עובדיה עמוד תיד בד"ה ובט' באב דחוי, הביא דברי מהר"ל ושוב הביא מש"כ בשער הכוונות (דף פט סע"ג) שהמהר"ח היה אוכל בשר במוצאי ט' באב דחוי. ועוד שכך נראה דעת מרן שכתב הטעם משום חומרא דריו"ח שרובו של היכל

המשן בעמ' 3

סימן תקנא - ממנהגי ימי בין המצרים

א. יש נוהגים שלא לערוך נישואין כלל מיום י"ז בתמוז עד תשעה באב, שהם ימי בין המצרים. אך מנהג הספרדים ועדות המזרח לערוך נישואין מ"ז ב תמוז עד ראש חודש אב, ונמנעים מלישא אשה מליל ראש חודש עד אחר תשעה באב. וכשיש צורך אפשר להקל אף לאחינו האשכנזים מ"ז בתמוז עד ראש חודש אב. והמנהג להימנע גם אם הוא בחור שעדיין לא קיים פריה ורביה.

ב. מעיקר הדין מותר לערוך הנישואין במוצאי תשעה באב. אך יש מקומות שנהגו שלא לערוך חופה וקידושין בליל מוצאי תשעה באב. ואם יש להסתפק שמא נהגו לאסור הנישואין גם בליל מוצאי תשעה באב, יש להעמיד הדבר על עיקר הדין להקל.

ג. מותר לעשות תנאים גם אחר ראש חודש אב, אך בלי ריקודים ומחולות.

ד. המקילים בשאר ימות השנה לשמוע מטייפ שירות ותשבחות להשם יתברך, כל שאינם דרך קלות ראש והוללות, יש להם על מה שיסמוכו אף שהם מלווים בכלי נגינה. ואף בניגונים שאין בהם מלים של תשבחות להשם יתברך, אלא ניגון בלבד, כל שמתעורר על ידי זה לעבודת ה' יש להקל. והמחמיר תבא עליו. וכל זה בשומע דרך הטייפ, אבל בכלי שיר ממש, יש לאסור כשלא במקום שמחת חתן וכדומה. ומותר לשורר שירות ותשבחות בפיו, אפילו במשתה יין. ולצורך מצוה כגון לשמח חתן וכלה או מילה ופדיון הבן, או סיום מסכתא וחנוכת הבית, והכנסת ספר תורה, מותר לכתחלה אף בכלי שיר ממש. וכן בחול המועד ופורים. וכבר פשט המנהג במסיבות של מצוה ובבקשות של שבת, לומר פסוקי תהלים ושיר השירים בניגון יפה, באופן שאין לחשוש כלל לשחוק וקלות ראש, שרק כשעושה דרך זמר ומנגינות של דברי אהבה, הרי זה אסור. וכן נהגו לנגן בהלל בראשי חדשים ובחגים. וכן מותר לומר בשמחות, פסוקי תנ"ך בשירה ובזמרה, ולנגן בהזכרת השם שבפסוקים, ובלבד שיהיה זה בכובד ראש כראוי.

ה. על המשוררים המקליטים את שיריהם בסרטים ותקליטים, לרשום על הקלטות שלא ישתמשו בהם באיסור על ידי חילול שבת, או על ידי שחוק וקלות ראש.

ו. אף על פי שמותר מעיקר הדין לשמוע בשאר ימות השנה שירי קודש המלווים בכלי נגינה, וכמבואר, מכל מקום בימי הספירה וימי בין המצרים יש להימנע מלשמעם. אפילו דרך הרדיו או טייפ וכדומה. אך בשמחת מצוה הנעשית בזמנה, כגון מילה או פדיון הבן, או בסעודת חתן וכלה בתוך שבעת ימי חופתם, או בסעודת בר מצוה הנערכת ביום הגיעו למצוות, מותר לשמוע שירי קודש, המלווים בכלי נגינה. אבל אם מקדימים או מאחרים במספר ימים את סעודת הבר מצוה, ראוי להחמיר שלא להשמיע כלי נגינה בסעודה זו בימי בין המצרים. וכן מותר להשמיע כלי נגינה בסעודת פדיון הבן, או בסעודת סיום מסכת. אבל בסעודה שעושים בלילה שלפני המילה, אין להתיר לשמיע כלי נגינה. והאשכנזים נוהגים להחמיר שלא להשמיע כלי נגינה בכל סעודת מצוה הנערכת בימי בין המצרים. ושירה בפה כשהיא דרך הודאה לה' יתברך, בלי כלי נגינה, מותרת אף בימי בין המצרים ובימי ספירת העומר. ומכל

המשן בעמ' 3

שכן שמונת להשמיע נעימה בתפלה, או בשעה שעוסק בתורה ומנגן בדרך לימודו, ובפרט בשבתות שבתוך ימי בין המיצרים או ימי הספירה. ואמנם שירה בפה בהתלהבות ובא לידי שמחה, יש להמנע בבין המצרים.

ז. ישראל שמתפרנס על ידי השמעת קול מכלי נגינה בפני אנשים, אם אינו יודע מלאכה אחרת, ועושה כן אצל גוים, וגם אינו עושה כן לשמחה, אלא מפני שאין לו מה לאכול, (דהיינו פת ולפתן) יש להתיר לו לנגן בכלי שיר גם לאחר ראש חודש אב. אולם אם עושה כן אצל יהודים, יש לאסור בכלענין מיום שבעה עשר בתמוז, ואפילו עושה כן בפני יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות, מפני שנמצא מכשילים בשמיעת כלי שיר בימים אלו.

ח. מה שאסור למלאת פיו שחוק, אינו בגלל החורבן, אלא אף קודם לכן, מטעם שלא יתגבר עליו יצר הרע.

ט. נוהגים להזהר שלא לאכול פרי חדש בימים אלה, מליל י"ז בתמוז עד אחרי תשעה באב, כדי שלא יצטרכו לברך עליו "שהחיינו". אבל מותר לברך "שהחיינו" על פרי חדש בשבתות שבינתיים. וכן על בגד חדש, בפרט כשיש בדבר משום כבוד שבת. אולם לאחר ראש חודש אב, אין ללבוש בגדים חדשים אף בשבת.

י. מי ששכח בימי בין המצרים שפרי זה הוא חדש, וטעה ובירך עליו בימות החול ברכת הנהנין, ולפני שטעם נזכר שהוא פרי חדש, יברך שהחיינו ויאכל מהפרי.

יא. אבי הבן כשמברך שהחיינו בימי בין המצרים על המילה, יכול לכוון בברכתו לפטור פרי חדש, אף בימי החול, ואף על פי שבדרך כלל מנהגינו להקדים ברכת הפרי לברכת שהחיינו. ומכל מקום לכתחילה שב ואל תעשה עדיף.

יב. נכון להימנע מלברך שהחיינו על פרי חדש ובגד חדש, גם בעשירי באב.

יג. פרי חדש שיתכן שלא יהיה בנמצא אחר ט' באב, מותר לברך עליו שהחיינו בימי בין המצרים, ואם אפשר יברך עליו בשבתות שבינתיים. וכן אם יפסד טעם הפרי אחר ט' באב, מותר לברך עליו שהחיינו. וכן חולה רשאי לברך שהחיינו על פרי חדש, אף בימי החול של ימי בין המצרים, כי הפירות פותחים תאבוננו לאכול דברים טובים לבריאותנו. וכן אשה מעוברת שראתה פרי חדש ויש לחוש שאם תמנע עצמה ממנו יגרום לה או לעובר נזק, רשאית לברך עליו שהחיינו אחר ברכת הנהנין ולאוכלו. וכן קטן שאינו יכול להבחין כל כך בין ימים אלו לשאר ימות השנה ומתאוה לפרי חדש, מותר לתת לו לברך עליו שהחיינו.

יד. מי שטעה ואכל פרי חדש בבין המצרים בלי ברכת שהחיינו, לא יאכל עוד ממנו, ולאחר ט' באב יברך שהחיינו על פרי חדש אחר, ויכוין לפטור גם אותו הפרי.

נשרף בעשירי, ולא משום דחשיב כבין המצרים. ושכ"כ הפר"ח בליקוטים. וסיים שכן עיקר.

דברי המגן אברהם על כלי שיר ורמיצה ותספורת

וראיתי להמגן אברהם סק"א שכתב: ופשוט דבסעודת מצוה מותרים כל הקרואים לאכול בשר דפשיטא דלילה הוה קילא מר"ח אב דהא מדינא דגמ' מותר לספר ולכבס ולהרבות בבנין של שמחה ונישואין וכל דבר. וכו'. אך הסעודה שעושין בלילה שלפני החתונה במקום שאין משלחין באותו פעם סבלונות לא מקרי סעודת מצוה ולכן אין לאכול בשר וכן שמעתי מרבנן קשישי ומכ"ש שלא יהיה שם כלי שיר עד אחר חצות יום עשירי. וכ' מהרש"ל בתשובה סי' צ"ב שאין לרחוץ ביום עשירי ואין לספר ולכבס עד חצות (לבוש) ופשוט דכשחל ביום ו' הכל מותר לכבוד שבת. ע"כ. ע"ש.

והובא במשנה ברורה סק"ב. ומפורש לן שאוסר לשמוע כלי שיר גם במוצאי ט' באב, אולם יש לומר שזהו לשיטתו שאוסר ג"כ לרחוץ ולספר ולכבס במוצאי ט' באב וכהרש"ל.

אולם הנה הביאור הלכה בד"ה עד חצות, הביא להמאמר מרדכי שכתב דמסתימת מרן והרמ"א כאן וכן ממה שכתוב לעיל בסימן תקנא סעיף ד שאחר התענית מותר לספר ולכבס מיד, משמע דאף ממנהג כשר לא אסור אלא בשר ויין, אבל לענין רמיצה ותספורת לא החמירו, והמאמר הביא שכן מצא להכנה"ג שהתיר בזה ג"כ. וסיים הביה"ל דמכל מקום קשה להקל בזה דכמה אחרוני זמנינו העתיקו דבר זה למעשה.

אולם בחזון עובדיה עמוד תטו פסק להתיר בזה לבני ספרד בפשיטות ע"ש. ועדיין יש לומר דאין ללמוד היתר שמיעת כלי שיר מהיתר כיבוס ותספורת, שיש בהם צורך גדול ולא החמירו בהם בעשירי באב, אבל שמיעת כלי שיר שהוא דבר שבלאו הכי כל השנה אין ההיתר מרווח, בוודאי שיש להקפיד בזה לכל הפחות גם בעשירי באב.

דין ברכת שהחיינו

והנה כתב החיד"א בשו"ת יוסף אומין (סימן נו) ובמחזיק ברכה (תקנח סק"ב) שהנהגים להחמיר כדברי הפוסקים שלא לומר ברכת שהחיינו על פרי חדש מיום י"ז בתמוז והלאה, נכון שיהיה שלא לומר שהחיינו גם בליל עשירי באב וביום עשירי, שמאחר שהוא יום מר, שהיתה בו שריפת רוב ההיכל, איך נוכל לומר שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, והוא גמר החורבן והפורענות. ע"כ.

ונראה שעיקר קפידתו על עצם אמירת המילים שהחיינו וכו' לזמן הזה שאיך שייך לומר כן ביום המר הזה. ואין ללמוד מדבריו שאין לשמוע מוזיקא ביום הזה אף שהוא אכן יום מר.

אולם בספר אשל אברהם (בוטשאטש סימן תקנח) כתב שנסע פעם עם הגאון רבי לוי יצחק מברדיטשוב ובמוצאי ת"ב נתנו לו לברך שהחיינו על פרי חדש, ולא עלה על ליבו להרהר אחר מעשה אנשים חשובים שהיו עימו, (רצ"ל שלא פקפק בזה) וכתב שכעת ראה בשו"ת מהרש"ל (סימן צב) שכתב ללמוד מהימים שבין ראש חודש אב למוצאי ת"ב, שכתב שם שמה שהחמירו על עצמם החל מראש חודש אב, דין הוא שיחמירו על עצמם במוצאי ת"ב שהוא ג"כ יום מר וכו' ע"ש וא"כ ה"ה דאין לומר ברכת שהחיינו. ע"כ.

ולפי זה כשם שאין אנו שומעים מוזיקא כלל בחודש אב (וכבר מ"ז בתמוז אין שומעים) כך אין לשמוע במוצאי ת"ב.

ובספר מעין אומר צידד להתיר בזה בדעתו של מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל אולם בספר כי בא מועד הביא שמרן באחד ממוצאי ת"ב האחרונים הורה לאסור בזה.

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

טיול בעשירי באב

מותר מעיקר הדין וכן"ל דאף קודם ת"ב מותר, ורק בת"ב אסור שלא יסח דעתו מהאבלות.

ברכת הלבנה

כתב הרמ"א שאין מקדישים הלבנה קודם ט' באב, ולא במוצאי ט' באב, אלא אח"כ. (סימן תכו וסימן תקנא סעיף ח) וכתב המושג ברורה הטעם שאף במוצאי ט' באב אין שריים בשמחה.

אבל הכנה"ג (סימן תכו) כתב שיש לברך ברכת הלבנה במוצאי ת"ב. ושכן העיד ראב"ח בשם אביו הראנ"ח שכן המנהג בחברון וכמדומה שכן נהגו בתורכיה. וכ"כ הפר"ח. וכן עיקר לדידן.

והשלמי ציבור (דף רלב ע"ב) כתב שטוב שיברך הלבנה אחר שינעל מנעליו ושכ"כ האר"י. וכ"כ הפר"ח.

ובשו"ת שבות יעקב (חלק ב סימן יא) כתב שיש לטעום איזה דבר קודם ברכת הלבנה.

ובחזו"ע עמוד תיא דאם מחמת שילך לביתו לטעום וללבוש המנעל יפסיד ברכת הלבנה בציבור ברוב עם ויצטרך לברך ביחיד, עדיף שלא יעשה כן ויברך יחד עם כולם ברוב עם.

וכיום ברוב בתי הכנסת הגבאים מביאים דברי מאכל קודם ברכת הלבנה ונכון הוא. אולם בשנה זאת (שנת תשפ"ה) ימהרו לאכול ללא עיכוב מאחר ותשעה באב חל במוצאי שבת ויש לעשות הבדלה במוצאי ת"ב ונשים רבות אינן יכולות להבדיל בעצמן מכמה וכמה סיבות ולכן יראו הגבאים להכריז על כך ויעשו הבדלה וימהרו לטעום איזה דבר ולברך ברכת הלבנה וללכת לעשות הבדלה בביתם להוציא נשיהם ידי חובה.

סיכום דינים העולים בקצרה.

א. אין לשמוע שירים במוצאי ת"ב באב.

ב. אין לאכול בשר עד ליל יא באב

ג. במוצאי ת"ב מותרים ברחיצה כיבוס ותספורת

ד. להימנע מברכת שהחיין

ה. טיול מעיקר הדין מותר.

ו. יש לברך ברכת הלבנה במוצאי ת"ב ברוב עם, ויטעם איזה דבר קודם, ואם אפשר גם ילבש מנעליו.

בברכה

אלון בן שבת

שרי הצאה שן הצחר

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי דוד בן שמעון

הרב דוד בן שמעון זצ"ל נולד בשנת ה'תקפ"ו בעיר רבאט שבמרוקו למשפחה המיוחסת למעלה בקודש לזרע בית דוד ששורשיה בתור הזהב בספרד. עיר מולדתו רבאט הידועה כמרכז תורה, ומגיל ינקות זכה ר' דוד להסתופף בצילם של צדיקים ובראשם הרה"ג סעדיה מאראגי מגדולי חכמי מרוקו.

בגיל צעיר נשא לאשה את הרבנית רחל בתו של הגאון הרב מסעוד סבאח. בתוך שנים ספורות נתאספו סביבו תלמידים רבים ששתו בצמא את דבריו ולימים הפכו רבים מהם בעצמם למרביצי תורה בכל רחבי מרוקו. עד מהרה יצא שמעו כאחד ויחיד בדורו וחרף גילו הצעיר היה למנהיג בתורה ביראת שמים ובמידות טובות.

בניו: הרב רפאל אהרן בן שמעון רבה של מצרים, אודותיו הרחבנו בשבוע שעבר. הרב מסעוד חי בן שמעון והרב יקותיאל חיים בן שמעון. בנותיו: רבקה, ודליסיה.

אך מעל הכל עמדה אהבתו העזה לארץ ישראל. בגיל 28 החליט להגשים את חלומו. וכאשר דרכה רגלו על אדמת ארץ הקודש התפלש בדמעות שמחה בעפרה ונישק את אבניה כמנהג גדולי האמוראים שנשקו לכיפי דעכו. וכפי שהוא עצמו כתב: "דכין שארץ ישראל היא מושב השכינה היא בעצמה קודש קדשים, חתיק של ספר תורה שהוא מקודש, ונמצא נשיקת אבני ארץ ישראל כאילו מנשק את השכינה השוכן בה". מאז התמקד ר' דוד אך ורק בכבודה של ארץ ישראל, כפי שכותב בנו בכורו בהקדמתו לספר "שער המפקד" שחיבר אביו על מנהגי ירושלים: "עטרת ראשו" מרן אבא זצוק"ל בעלותו מערי המערב לשכון כבוד בעיר קדשנו ותפארתנו ירושלים ת"ו לרוב אהבתו לארץ הקודש אשר היתה בוערת בלבו לב קדוש... צמצם כל מקצועות לימודו רק בחוג אהבת ארץ הקודש ועניינה, הן בדרשות או בדין וכיו"ב הכל מוקדש לארץ ישראל".

מעט שהגיע ר' דוד לירושלים עלתה מאוד קרנה של "עדת המערבים" בעיר. **מסופר** כי באותה עת היה ר' יהודה פאפו בנו של הגאון הנודע למוסר ולתפארה בעל ה"פלא יועץ" ומגדולי חכמי ירושלים חולה אנוש, וכל גדולי ירושלים נכנסו לבקרו, אך רק לכבודו של ר' דוד הצעיר התאמץ וקם מלוא קומתו כיוון שמן השמים הודיעוהו שדש קדוש או לבקרו. מאז נודע שמו של ר' דוד בן שמעון ברבים כקדוש חסיד ובעל מעלה. ופשט ידו גם כן ליתן צדקה ואורכה ומרפא גשמי ורוחני, כי על שולחנו היו מסובים דרך קבע אלמנות ויתומים, עד שר' דוד כונה בפי כל "אבי יתומים ודיין אלמנות".

ספריו : מו"ר תכנן לכתוב ספר, **'שערי צדק'**, ובו ארבעה חלקים: **א. 'שער החצר'**, ובו ליקוט מקורות העוסקים בשבחה של ארץ ישראל, בתוספת ביאורו של חכם דוד בן שמעון. **ב. 'שער המטרה'**, על הלכות הקשורות לארץ ישראל. **ג. 'שער הקדים'**, על מצוות התלויות בארץ. **ד. 'שער המפקד'**, המקבץ את מנהגי ארץ ישראל וירושלים. מפאת ענוותנותו לא חתם ר' דוד את שמו על הספר. וגם כשענה הרב על שאלות בענייני הלכה היה כותב בתחילה את הדברים הבאים: מכיר אני מיעוט ערכי פחות שבערכי ואין בלשוני מילה להשיב דבר או חצי דבר. ועד מהרה יצא שמו של הספר בכל רחבי העולם היהודי.

בשנת תרכ"ב (1862) זכה להדפיס רק חלק אחד, 'שער החצר'. שאר ספריו, יחד עם כתבים נוספים, נערכו בידי בנו, **הראשל"צ רבי רפאל**, ויצאו לאור אחרי מותו. ביניהם ספר שאלות ותשובות בשם **'מצור דבש'**, בו שילב הן תשובותיו עם תשובות אביו, וספר השירים **'שירי תהילה'**. על ספריו חתם בראשי תיבות **'מעט דב'ש'**. וכך התבטא אודותיו הגאון הענק **ר' חיים פאלאג'**: ומאן מודעה דעתה האיר זורח ספר נחמד ונעים 'שער החצר' להרב המופלא בדורנו, נר המערבי, איש ירושלים, כמוהו ר' דוד בן שמעון נר"י יחי שמו לעולם אמן. שהפליא עצה הגדיל תושיה, מדובר בו נכבדות במעלות ארץ ישראל... ברוך שחלק מחכמתו ליראיו. ע"כ.

בשנת תשע"ב הוציא מכון התורה והארץ בסיוע בני המשפחה, את הספר "שער החצר" בשני כרכים, במהדורה חדשה ומפוארת. **ר' דוד** בן שמעון לא הסתפק בדרשות על מעלות הארץ. הוא פעל רבות לחיזוק ההתיישבות היהודית ואף יזם וייסד בשנת ה'תרכ"ו את השכונה הראשונה מחוץ לחומות לאחר **'משכנות שאננים'** היא שכונת **'מחנה ישראל'**. כל בתי השכונה נבנו על מנת לשכן בהם את עניי עדת המערבים. בהמשך פעל יחד עם השר משה מונטיפיורי ויישב חמש משפחות מק"ק המערביים בפרס במצרים בדרכו לארץ ישראל שמוע כי ר' דוד בן שמעון נסתלק לבית עולמו. **משנודע** על פטירתו הכריזו רבני ירושלים על שביתת מלאכה, אלפים ליוו את רבם האהוב בדרכו האחרונה אל מנוחתו בהר הזיתים. כל גדולי ירושלים הספידוהו. וילדי הת"ת הלכו לפני מיטתו ונרות בידם, מקוננים ובוכים על פטירת רבם. על מצבתו נכתב בין השאר: אבד חסיד מן הארץ, גיבור לעמוד בפרץ, מתוק מדבש טעמו, בישראל גדול שמו, רועה נאמן לעדתו, צדיק באמונתו, חונן דלים ומחסה לאביונים... הרב המופלא וכבוד ה' מלא חסידא קדישא, זכה וזיכה את הרבים, נר המערבי, מרביץ תורה בישראל, איש אלוקים קדוש, המפורסם בשמו ובמעשיו, מורנו הרב כמוהו ר' דוד בן שמעון, המחבר ספר שער החצר ועוד ספרים.

תמצית מההלכה היומית הרב אברהם כהנא

שחיטה זו, ואם בודק את הריאה ויכול להיות שגם ישראל יאכל ממנה מעט צריך לברך (ערוה"ש יו"ד יט, ב).

שחיטת בשר בשבוע שה' בו תשעה באב: רוב עם ישראל נוהג שלא לאכול בשר החל מר"ח אב, השאלה היא, אם יברך על שחיטה כזאת כששוחט בהמה אחר ראש חודש אב שאז נוהגים שלא לאכול בשר. אם הבשר לא יתקלקל עד שבת, במיוחד בימינו שיש מקררים ומקפאים או שיש חולה שצריך לאכול אזי יברך, והא לאו הכי - לא יברך (שבות יעקב ב, לו).

עשיית חור בקיר בית הכנסת לצורך התקנת מזווג: הלכה היא, שאין לסתור אפילו אבן אחת מההיכל או מהעזרה בבית המקדש, שאסור לנתוץ ממה שנבנה לשם ה' (רמב"ם יסודי תורה ו, ז). מכאן גם שאין לנתוץ אבן מבית הכנסת (ב"י או"ח קנא), אך אם סותר על מנת לבנות מותר (רמ"א קנב, א). יש מי שמתיר לסתור רק אם הוא יבנה במקום שסתר, ולכן כתב שאין עושים כהוגן מי שעושה חור בקיר כדי לשים שם סטדנר (ט"ז או"ח קנא, ג), אך חלקו עליו שגם אם משאיר חור בקיר בית הכנסת, כל שיש בזה צורך מותר ורק דרך השחתה אסור (א"ר או"ח קנב, ז), ולמעשה במחלוקת זו מקילים (משנ"ב קנב, יב). וכן מקילים לעשות חור בשביל בית הכנסת שהוא צורך רבים, בפרט שברוב הפעמים לאחר ההתקנה סותמים את החור (משנת יוסף הלכות ביהכ"נ כג).

המנהג להפריע לדרשת הבר מצווה: בהרבה מקומות נהוג להפריע לחתן הבר מצווה ולא לתת לו לסיים את דרשתו. יש שהמליצו בעד המנהג ואף שמנהג זה השתרבב ממה שמפסיקים את החתן בשמחת הנישואין, יש נערים רבים שיש להם 'אימת הציבור' ובכדי שלא יתביישו כדאי להותיר את המנהג על כנו (הגרי"ש אלישיב). אולם יש שהתנגדו ואמרו: א. ילד שיועד דרשתו ויודעה היטב אסור להפריע לו וצריכים לתת לו לגומרה (ארחות רבינו א, עמ' רלג). ב. בכל דרשה יש לכבוד התורה ואפילו נער קטן שדורש, יש מצווה וחובו ללכת ולשמע את דרשתו משום כבוד התורה, במיוחד שהנער יראה כל הכבוד שעושים לו כדי לשמוע את דברי התורה (תוכחת חיים-פלאג'י, ויקהל). ג. באים לידי קלות ראש בבית כנסת, והמנהג הוא שלא יגמור את הדרשה ולא שלא יתחיל (אז נדברו ג, עג).

שבירת כוס יקרה תחת החופה: הגמ' מספרת על מר בנו של רבינא שעשה סעודת חתונה לנישואי בנו, וראה שהחכמים שמחים יותר מדאי, הביא כוס זכוכית יקרה ששוויה ארבע מאות זוזים ושבר אותה לפנייהם והתעצבו (ברכות לא, א). המנהג לשבור כוס בשעת החופה כדי לזכור את ירושלים (רמ"א או"ח תקס, ב). יש נוהגים כוס מחרס ויש נוהגים מזכוכית, ואין בזה 'בל תשחית', משום ההנאה והמוסר היוצא מזה (פרמ"ג תקס משב"ז ד).

שבת מברכין חודש אב: יש שנהגו שלא לברך את חודש 'מנחם אב' משום שהוא חודש של פורענויות (משנ"ב תיז, א בשם מחצית השקל), משום שנאמר באיוב: "במספר ירחים אל יבוא" שאיוב קילל את יומו שלא יבוא במספר החודשים, כך אין לברך חודש זה בשאר חודשים (כה"ח תיז, ה). אולם יש שכתבו שאדרבה, יותר טוב להכריז כדי לברך את ישראל, שהזמן מוכן לפורענות וזוהי השעה לברך את החודש שיהפך לטוב (כה"ח שם).

משמה לב נדבאים: על הבעל שם טוב מסופר, כי ראה ברוח הקודש יהודי פשוט שנמצא בעיירה נידחת ורחוקה, ותפילתו בוקעת רקיעים ומבטלת גזרות מעל עם ישראל. הבעש"ט שתמיד חיפש להכיר את עובדי ה' הצדיקים והנסתרים, יצא לדרך כדי לתהות על קנקנו של אותו יהודי צדיק. הבעש"ט מצא יהודי לבוש בגדי ליצן צבעוני, שמשעשע עוברים ושבים בבדיחות ובמעשי להטוטים. אותו אחד אמר שהוא לא יודע ללמוד גמרא ולא מבין בכוונות התפילה כל כוחו במילים מצחיקות, שהוא מחפש אלמנות שאין להם לחם ויתומים בודדים או אנשים ששקעו במרה שחורה, ועושה הכל כדי להעלות חיוך על פניהם ולשמה את נשמתם המיוסרת. הבעש"ט פנה לתלמידיו ואמר שהיאוש הוא האויב הגדול של הקדושה והוא המונע מהתפילות לעלות, האיש הזה שובר את חומות הייאוש ומחזיר את השמחה והתקווה, כל פעם שהוא מצחיק יהודי נדא, נברא מלאך של שמחה שפותח את כל השערים בשמים שסגורים אפילו בפני הצדיקים הגדולים ביותר (משכן שילה, פנחס תשפ"ו).

השגחה פרטית על בעלי החיים: הגמ' מספרת על ר' יוחנן שראה את השלך שולה דג מהים, היה אומר: "משפטיך תהום רבה" (חולין סג, א). כיום מזוהה השלך עם עוף דורס הניזון מדגים [Pandion haliaetus] הבעש"ט כתב בענין השגחת הקב"ה על עולמו, שיש השגחה פרטית לא רק על מין המדבר, אלא על כל הברואים גם חי צומח ודומם, כמו שפירש רש"י שם שהקב"ה שפט את דגת הים להמית המזומנים למות. כמה מחכמי ישראל עד הבעש"ט סברו שיש השגחה פרטית רק על מין המדבר ואילו בחי צומח ודומם, יש רק השגחה כללית על אותו המין. (אוצר ליקוטי שיחות, עמ' 182).

זכות קדימה לאדם שנושא תפילין מול אדם ששובש תפילין: אדם לבוש תפילין ואדם שנושא תפילין בתיק הרוצים להיכנס לבית הכנסת, יש אומרים שזכות הקדימה למי שנושא תפילין בתיק, שהרי אם מצורע נכנס לבית ובגדיו בידו הם נטמאים מיד, אך אם נכנס כשהוא לבוש באותם בגדים הבגדים לא נטמאים מיד אלא רק לאחר שיעור זמן של 'אכילת פרס' (תשובות והנהגות בשם בית הלוי). ויש אומרים שראוי לכבד את הלושב תפילין מפני שהוא מקיים את המצווה, ומצאנו שהיו עומדים לפני מביאי ביכורים (תשובות והנהגות א, תקלה).

כניסת אשת כהן מעוברת למקום שיש בו מת: הלכה היא, שטומאה בלועה איננה מטמאת באוהל, וכן טהרה בלועה איננה מקבלת טומאה (רמב"ם טומאת מת כ, ב). לפי זה, כל עוד הוולד בתוך מעי אמו, הוא איננו נטמא ומותר לאשת כהן אף שיודעת שיש ברחמה עובר ממין זכר להיכנס למקום טומאה. יש שהתירו מטעם ספק ספיקא: ספק שמה הוא נפל וכן ספק שמה נקבה היא, הכוונה היא לאשה הצריכה ללדת במקום טומאה (שו"ת הרדב"ז א, ר). בפועל כתבו להתיר אחרונים רבים מטעמים שונים (חת"ס יו"ד ב, שנד).

ברכה על שחיטת כבש שלא לצורך אכילה: על אף שהשחיטה מועילה כדי שהבהמה לא תטמא בטומאת נבילה, עם כל זה להלכה, אין לברך על שחיטה אלא אם כן השחיטה נועדה לאכילה בלבד (רמ"א יו"ד יט, א). לכן השוחט בהמה לצורך גויים או חיות, ואינו בודק אם הבהמה כשרה אין לברך על

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים